

Vaardigheid: Zelfinzicht

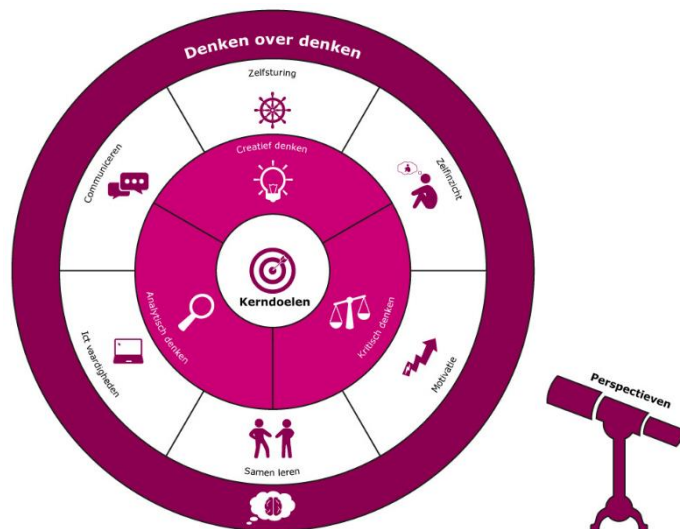

Inhoud

Kader voor ontwikkeling	1
Toelichting en theorie	2
Pedagogische vaardigheden	2
Randvoorwaarden.....	2
Aanpak	2
Algemeen	2
Suggesties voor aanpak.....	3
Leestips voor de leerkracht.....	4

KADER VOOR ONTWIKKELING

Alle leerlingen hebben in aanleg veel talenten op allerlei gebieden. Dit geldt ook voor hoogbegaafde leerlingen. Talent alleen is echter niet genoeg. Het moet ook ontwikkeld worden. Alleen kennis opnemen is daarvoor niet voldoende. Minstens zo belangrijk is het aanleren van vaardigheden, zodat leerlingen zelf tools in handen hebben om hun leerproces vorm te geven en uiteindelijk hun weg te vinden in de maatschappij van de 21^e eeuw. Een brede ontwikkeling is belangrijk. Om die te stimuleren binnen het onderwijs heeft het SLO het Kader voor ontwikkeling opgesteld. Het model voor dit kader zie je hiernaast. Dit is opgebouwd vanuit de kern: de kerndoelen. Van daaruit wordt de inhoud van de leerstof vormgegeven. De manier waarop kinderen met deze leerstof aan de slag gaan, komt terug in de cirkels daaromheen. De eerste (roze) cirkel geeft weer op welke manieren kinderen over de leerstof na kunnen denken: dit zijn de denkvaardigheden. Alle manieren zijn daarin even belangrijk. Vervolgens geven de onderdelen uit de witte cirkel weer welke vaardigheden leerlingen nodig hebben om optimaal te kunnen leren en later in de maatschappij te kunnen leven. Bij elke (denk)vaardigheid horen doelen die als leerlijn in ParnasSys zijn ingevoerd. Deze doelen gelden voor alle bouwen en zijn daarom identiek ingevoerd voor de onderbouw, middenbouw en de bovenbouw, met per doel de afkorting OB, MB en BB ervoor. Het is een bewuste keuze om dezelfde doelen per bouw in te voeren. De **manier** waarop en de mate waarin een leerling het doel beheerst is per bouw namelijk anders. Per (denk)vaardigheid is er een handelingssuggestie toegevoegd met daarin suggesties voor de leerkracht om de brede ontwikkeling bij de leerlingen te kunnen stimuleren. Deze zijn te vinden onder ‘bronnen’ en kunnen input vormen om in de praktijk aan de slag te gaan.

slo | Informatiepunt Onderwijs & Talentontwikkeling

www.talentstimuleren.nl

TOELICHTING EN THEORIE

Bij de vaardigheid zelfinzicht gaat het om het inzicht krijgen in jezelf. Leerlingen leren zichzelf dus beter kennen. Ze ontdekken wat hun sterke kanten zijn en wat hun minder sterke kanten zijn en hoe ze die beide kunnen ontwikkelen.

PEDAGOGISCHE VAARDIGHEDEN

Laat als leerkracht in je doen en laten zien dat je zelf de vaardigheden van zelfinzicht oefent en dit bij leerlingen aanmoedigt. Concreet kun je dat op de volgende manieren doen:

- Neem zelf je verantwoordelijkheid in de groep: kom afspraken na, geef fouten toe en doe wat je zegt.
- Geef leerlingen de ruimte om hun eigen verantwoordelijkheid te nemen. Laat ze zoveel mogelijk zelf oplossingen vinden voor eventuele problemen. Help ze als het nodig is op gang door met ze mee te denken en hulpvragen te stellen (wat zou je kunnen doen?).
- Geef leerlingen regelmatig concrete feedback op inhoud en proces. Sta zelf ook open voor feedback.
- Geef leerlingen ruimte om hun kwaliteiten te ontdekken en in te zetten. Sluit bij talenten van leerlingen aan door hen af en toe een speciale taak te geven die aansluit bij hun talent. Benoem ook talenten van leerlingen en laat dit leerlingen ook over zichzelf en de ander vertellen.
- Help leerlingen hun gevoelens verwoorden. *Ik zie dat je boos kijkt, klopt het dat je ergens boos over bent?* Zo leren kinderen hun gevoelens te benoemen. Bespreek ook met kinderen wat je kunt doen als ze boos of verdrietig zijn.
- Denk niet altijd voor de leerling na, maar laat de leerling zoveel mogelijk zelf nadenken. Stel vragen en luister zoveel mogelijk. Geef niet direct je eigen interpretatie aan wat een leerling vertelt, maar stel verduidelijkingsvragen. *Wat bedoel je daarmee? Kun je dat eens uitleggen?*

RANDVOORWAARDEN

Klassenmanagement

Zorg dat voor leerlingen duidelijk is welke ruimte ze krijgen om dingen zelf op te lossen. Maak afspraken over wat leerlingen zelf mogen pakken, wanneer ze hulp aan anderen mogen vragen en wanneer jij beschikbaar bent voor vragen. Hoe duidelijker dit voor de leerlingen is, hoe makkelijker je ze kunt wijzen op hun eigen verantwoordelijkheid.

AANPAK

ALGEMEEN

Zelfinzichtvaardigheden oefenen door opdrachten en vragen:

- Spreek duidelijk je verwachtingen van de leerling uit. Vaak hebben hoogbegaafde leerlingen het gevoel dat anderen veel van hen verwachten. Maak dus duidelijk wat je wel en wat je niet (nu) verwacht. Laat de leerling verwoorden wat ze van zichzelf verwachten en bespreek met de leerling of de verwachtingen reëel zijn.
- Je kunt het zelfinzicht van leerlingen stimuleren door de leerling te coachen. Je laat dan de leerling zelf ontdekken waar hij staat en welke kant hij op wil. Je stimuleert het nadenken over wat de leerling doet. Zo'n gesprek kun je als volgt aanpakken, tijdens de 'gewone' vakken. *Bron: talentstimuleren.nl*
 - Leidt het gesprekje in door te zeggen waar het gesprek over zal gaan of waarom het gesprekje plaatsvindt.. *Je had me gevraagd of ik je wilde helpen met de getallenlijn, toch?*
 - Daarna is de leerling aan zet: die nodig je uit om te vertellen of demonstreren hoe het er voor staat, te beginnen met wat al lukt.

- Ontwijk de vraag 'wat vind je moeilijk?'. Het vervolg van het gesprek is er op gericht de leerling te laten herkennen en benoemen waar hij nu staat, wat al is gelukt en waardoor dat komt en welke de volgende stappen zijn en hoe die er kunnen uitzien.
- Ook de emotie die hiermee gepaard gaat, verdient aandacht: trots, teleurstelling, enthousiasme, angst, blijdschap of wanhoop. Dergelijke emoties zeggen iets over hoe een leerling de leertaak beleeft maar vertellen ook of die gevoelens bevorderend of belemmerend werken op de inspanningen om het afgesproken doel te halen.
- Aan het eind vat je jullie gesprek kort samen, waarbij je met name de conclusie vanuit het perspectief van de leerling formuleert. Vermijd zinnen als "Ik vind dat je goed bezig bent." Het is niet zo van belang of jij dat vindt. Beter is iets te zeggen in de trant van "Ik merk/hoor/zie dat jij nu x en y doet en dat heeft z als resultaat. Als je dat volhoudt, gaat het helemaal lukken." Dit maakt dat die leerling zich in de periode daarna niet gaat afvragen wat zijn leraar ervan zal vinden, maar zelf kan nagaan of hij goed bezig is.

Acadin

Op www.acadin.nl vind je een digitale leeromgeving voor talentvolle leerlingen (25% best presterende leerlingen, inclusief hoogbegaafde leerlingen). Acadin helpt leerkrachten deze kinderen te prikkelen met leerstof waar ze hun tanden in kunnen zetten, maar ook met korte opdrachten voor de laatste 10 minuten van de les. De doelen van deze lessen zijn gekoppeld aan dezelfde doelen als de leerlijnen van het kader voor ontwikkeling.

SUGGESTIES VOOR AANPAK

Emoties in de spiegel (groep 1 en 2)

Met deze opdracht leren kinderen emoties herkennen.

Zo werkt het:

- Zet een spiegel in de kring.
- Vraag aan de leerlingen wie er laatst blij was. Laat leerlingen verschillende voorvallen vertellen waarbij ze blij waren.
- Vraag nu aan de kinderen hoe je aan iemand ziet dat hij of zij blij is.
- Laat iemand het voordoen voor de spiegel. De andere kinderen benoemen wat ze zien in de spiegel (gezicht en houding).
- Doe hetzelfde met de emoties boos en verdrietig.
- Aan het einde van de les kun je kinderen de emotie die ze uitbeelden (blij, boos, verdrietig) zelf laten kiezen en uit laten beelden voor de spiegel. De rest van de klas raadt welke van de drie emoties de leerling laat zien.

Wat voel je nu? (groep 3 t/m 8)

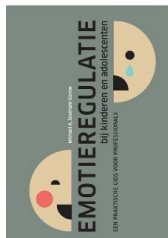
Met deze opdracht krijgen kinderen inzicht in hun emoties en wat invloed heeft op die emoties.

Zo werkt het:

- Geef de leerling een papier met drie kolommen.
- Telkens als de leerling aan een nieuwe taak of vak begint, schrijft hij dat vak in de linkerkolom.
- Aan het einde van de taak schrijft of tekent (met een gezichtje) de leerling welk gevoel de taak bij hem heeft opgeroepen. Dit komt in de middelste kolom.

- In de rechterkolom kan de leerlingen opmerkingen kwijt die ervoor hebben gezorgd dat hij dat gevoel kreeg.
- Aan het eind van de dag kan de leerkracht aan de hand van deze kolommen in gesprek gaan met de leerling hoe de dag verlopen is.

LEESTIPS VOOR DE LEERKRACHT

Boek 'Emotieregulatie bij kinderen en adolescenten; een praktische gids voor professionals' / auteur: Michael A. Southam-Gerow / ISBN: 9789079729876 / Prijs: 29,95 EURO / geschikt voor de onder-, midden- en bovenbouw

Dit boek is geschreven voor opvoeders die te maken hebben met kinderen die problemen hebben in de emotieregulatie. Ook voor het onderwijs is dit boek geschikt. Er worden vanuit de theorie handreikingen gegeven om emotieregulatie bij kinderen te ontwikkelen.

Boek 'De morele intuïtie van kinderen; respect en verantwoordelijkheid, vrijheid en geweten' / auteur: Tom Kroon / ISBN: 9789088505324 / Prijs: 24,90 EURO / geschikt voor de onder-, midden- en bovenbouw

Dit boek geeft weer wat je van kinderen kunt verwachten wat betreft hun morele ontwikkeling. Dit heeft alles te maken met het stimuleren van het nemen van eigen verantwoordelijkheid bij kinderen. Wanneer kun je wat van leerlingen verlangen op dit gebied. Dit boek geeft antwoord op deze en andere vragen vanuit de ethiek en de ontwikkelingspsychologie.

